

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
СУЧАСНОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ:
МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ДІАЛОГ**

Колективна монографія

Запоріжжя
2020

УДК 61:378:009

Г 94

Рецензенти:

Торкут Н.М., доктор філологічних наук, професор, академік АН ВШ України, директор Навчально-наукового шекспірівського центру, Запорізький національний університет.

Лепський М.А., доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціології Запорізького національного університету

Дяченко М.Д., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії та практики перекладу Класичного приватного університету

*Ухвалено до друку рішенням Вченої ради
Запорізького державного медичного університету
(протокол № 2 від 28 вересня 2020 р.)*

Редакційна колегія: д. філол. н., професор **Т.В. Гребенюк**; д. філос. н., професор **В.А. Жадько**; д. філол. н., професор **О.Д. Турган**; д. філос. н., професор **І.Г. Утюж**; к. пед. н., доцент **Л.І. Васецька**; к. пед. н., доцент **К.І. Гейченко**; к. філол. н., доцент **О.В. Гордієнко**; к. пед. н., доцент **А.К. Куліченко**; к. філол. н., доцент **Л.В. Сазанович**; к. н. з держ. упр., доцент **О.В. Соловйова**.

Відповідальний редактор: к. філол. н., доцент **Д.А. Москвітін**.

Г 94 Гуманітарні виміри сучасної медичної освіти : колективна монографія / відп. ред. Д.А. Москвітін. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2020. – 172 с.

ISBN 978-966-417-193-X

Колективна монографія містить наукові статті, присвячені актуальним питанням різноманітних галузей медичної гуманітаристики. Автори висвітлюють проблеми філософії, біоетики, лінгвістики, літературознавства, викладання гуманітарних дисциплін у медичних ЗВО та мовної освіти майбутніх спеціалістів у сфері охорони здоров'я. Видання розраховане на студентів, магістрантів, аспірантів, викладачів закладів вищої освіти та всіх тих, хто цікавиться сучасною медичною гуманітаристикою.

УДК 61:378:009

**За зміст статей і правильне цитування відповідальність
несуть автори.**

© Колектив авторів, 2020

® Видавництво Запорізького державного
медичного університету, 2020

ISBN 978-966-417-193-X

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
I. ПИТАННЯ ФІЛОСОФІЇ ТА БІОЕТИКИ.....	6
<i>Утюж Ірина Геннадіївна</i> <i>Спиця Наталя Валеріївна</i> КОНСТРУКТИВНА СТОРОНА СОЦІОГУМАНІТАРИСТИКИ В МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ: ПОГЛЯД ІЗ МАЙБУТНЬОГО	6
<i>Жадько Віталій Андрійович</i> ЄДНІСТЬ ЛЮДИНОЗНАВСТВА І ПРИРОДОЗНАВСТВА ЯК ВИХІДНИЙ БАЗИС ГУМАНІТАРИСТИКИ	15
<i>Селетий Дмитро Петрович</i> СУТНІСТЬ І ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ БІОЕТИКИ ЯК НОВОЇ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	26
II. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ.....	36
<i>Трегуб Світлана Євгенівна</i> ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У МЕДИЧНИХ ВИШАХ.....	36
<i>Мегрелішвілі Марія Олексіївна</i> СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН «РЕЛІГІЄЗНАВСТВО» І «СВІТОВА ЦИВІЛІЗАЦІЯ» У МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	42
<i>Жаворонкова Вікторія Василівна</i> <i>Беспала Лілія Володимирівна</i> ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СВІТОВИЙ ДОСВІД І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	49
<i>Орел-Халік Юлія Владиславівна</i> <i>Скрипник Юлія Сергіївна</i> МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ЗВО	56
III. СПЕЦИФІКА МОВНОЇ ОСВІТИ У ВИЩОМУ МЕДИЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	65
<i>Сазанович Лариса Вікторівна</i> <i>Куліченко Алла Костянтинівна</i> LANGUAGE BARRIER AS A CHALLENGE OF INTERCULTURAL EDUCATION (MOROCCAN ENGLISH AND NIGERIAN ENGLISH as cases in point).....	65
<i>Васецька Лариса Іванівна</i> <i>Соловйова Ольга Володимирівна</i> ІННОВАЦІЇ В НАВЧАННІ МОВИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ДОВУЗІВСЬКОМУ ЕТАПІ ПІДГОТОВКИ: МЕТОДИ, ПІДХОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ.....	75
<i>Гриценко Ольга Вікторівна</i> ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ....	89
<i>Ragrina Zh.M.</i> <i>Geichenko K.I.</i> «BLENDED LEARNING ENVIRONMENT» AS AN EFFECTIVE CONDITION FOR PROFESSIONAL TRAINING AT UNIVERSITIES.....	97

Орел-Халік Юлія Владиславівна
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов

Скрипник Юлія Сергіївна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов,
Запорізький державний медичний університет

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ЗВО

Анотація: В статті розглядаються основні методичні презумпції створення системи самостійної роботи на непрофільних кафедрах медичних ЗВО, а також її основні форми та зміст. У вищій медичній освіті фокус змінився від простого здобуття знань до цілей та навичок навчання. Це означає, що більшість навчального часу студентів проводять самостійно, працюючи поза аудиторією. Студенти повинні брати активну участь у прийнятті власних рішень щодо досягнення знань та планування індивідуального часу на навчання. У статті розкрито сутність поняття «самостійна робота студентів».

Автори визнали, що навчальні програми та поради вчителів мають велике значення для організації самостійного навчання студентів. У статті розглядаються основні методичні аспекти створення системи самонавчання студентів-медиків на непрофільних кафедрах, а також основні форми та зміст цього виду роботи.

В умовах діджиталізації освіти самостійна робота виходить на перший план, отже необхідність в її систематизації та класифікації нині не викликає сумнівів. Авторі на основі нормативних документів розробляють та теоретизують всю систему самостійної освіти на непрофільних кафедрах, а також описують ті її форми, що є наразі найдієвішими.

У статті розглядається питання ролі та місця самостійної діяльності студентів у процесі навчання. Діагностику рівня сформованості навичок самостійної роботи студентів пропонується проводити відповідно до системи критеріїв, що відповідають визначеним рівням, прописаним у навчальній програмі дисципліни.

Ключові слова: самостійна робота студентів, електронні ресурси, робоча програма, форми контролю, навчальна дисципліна, комплексний підхід.

Abstract. In higher medical education, the focus has changed from simple gaining of knowledge to learning objectives and skills. This means that the majority of students' learning time is spent independently working outside the classroom. Students have to take an active part in making their own decisions how to achieve knowledge, and how to plan their individual study time. The article reveals the essence of the concept of «students' self-study activity».

The authors have recognized that the curriculum and teachers' advice are of great importance for the organization of students' self-study time. The article considers the main methodological aspects of the creation of self-study activity system for medical students at non-core departments, as well as the main forms and content of this kind of work. In the context of digitalization of education, students' self-study work becomes fundamental, so the necessity for its systematization and classification is now beyond doubt.

The authors have developed and theorized the entire system of independent education at non-core departments at higher medical educational establishments. All theoretical background was taken from the official documents. The most effective and progressive forms of self-study activity are illustrated with the example of the Latin language and English for Special Purposes learning.

The article touches upon the question of the role and place of diagnostic of students' self-study activity. The diagnostics of the level of formation of students' skills to organize their independent work is suggested to be conducted in accordance with the system of criteria that correspond to the specified levels written in the educational program of the subject.

Key-words: *students' self-study activity, digital resources, educational program, forms of diagnostics, academic subject, integrated approach.*

Основне завдання сучасної вищої освіти полягає у формуванні особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. **Самостійна робота студентів** є однією з найважливіших складових освітнього процесу. Незалежно від отриманої професії й характеру роботи, будь-який фахівець повинен володіти фундаментальними знаннями, професійними вміннями та навичками діяльності свого профілю, досвідом творчої та дослідницької діяльності за рішенням нових проблем, досвідом соціально-оціночної діяльності.

Всі ці складові освіти формуються саме в процесі самостійної роботи студентів, оскільки вона передбачає максимальну індивідуалізацію діяльності кожного студента і може розглядатися одночасно і як засіб удосконалення індивідуальності.

В широкому сенсі під самостійною роботою розуміють сукупність всієї самостійної діяльності студентів як в навчальній аудиторії, так і поза нею, в контакт з викладачем і за його відсутності.

Головною **метою** цієї роботи є систематизація самостійної роботи студента задля поліпшення професійної підготовки майбутніх фахівців, спрямоване на формування системи знань, умінь і навичок, які вони могли б самостійно застосовувати під час практичної діяльності.

Основним принципом організації самостійної роботи студентів є комплексний підхід, спрямований на формування навичок репродуктивної і творчої діяльності студента в аудиторії, при позааудиторних контактах з викладачем на консультаціях та домашній підготовці.

Зміст самостійної роботи студентів ЗДМУ регламентовано «Положенням про робочу програму навчальної дисципліни», в якому передбачено, що самостійна робота студента з конкретної дисципліни може складатися з наступних компонентів: «опрацювання теоретичного матеріалу; підготовка до практичних (лабораторних) занять; підготовка до семінарських занять; підготовка до контрольних робіт; виконання домашніх практичних завдань впродовж семестру; підготовка та участь у наукових конференціях; написання рефератів; створення презентацій в Power Point тощо; самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються під час аудиторних занять; переклад іншомовних фахових текстів; написання історії хвороби» [6; п. 2.2.5.]. Згідно з «Положенням про робочу програму навчальної дисципліни», характеристики видів самостійної роботи студента слід подавати в таблиці з зазначенням кількості годин на їх виконання. При

складанні плану самостійної роботи необхідно враховувати загальний обсяг годин, що відводиться на самостійну роботу з дисципліни, види самостійної роботи, що плануються для виконання студентом, загальний тижневий бюджет часу студента (45 академічних годин). Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочою програмою для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, вноситься на підсумковий контроль разом із навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять [6; п. 2.2.5.].

Мета самостійної роботи студента – свідомо та самостійно працювати спочатку з навчальним матеріалом, потім із науковою інформацією, закласти основи самоорганізації й самовиховання з тим, щоб прищепити вміння надалі безперервно підвищувати свою професійну кваліфікацію.

Протягом виконання самостійної роботи студент повинен навчитися усвідомлено працювати (спочатку з навчальним матеріалом, а згодом і з науковою інформацією), щоб у подальшому безперервно підвищувати свій професійний рівень.

Самостійну роботу студентів можна розподілити на керовану викладачем і власне самостійну роботу. Перший вид передбачає наявність спеціальних методичних вказівок, виконуючи які студент набуває знань, умінь і навичок, удосконалює їх, накопичує досвід практичної діяльності. Вирішальна роль при цьому належить викладачеві, який має враховувати наявний досвід, риси характеру, індивідуальні здібності конкретної особистості.

Під час організації СРС викладачі вирішують такі завдання:

- поглиблення і розширення знань студентів;
- формування у них інтересу до навчально-пізнавальної діяльності;
- навчання прийомів процесу пізнання;
- розвиток самостійності, активності, відповідальності, а також пізнавальних здібностей.

Самостійна робота при вивченні англійської мови професійного спрямування та латинської мови спрямована на оволодіння студентами навичками безперекладного читання тексту (підручника, першоджерела, додаткової літератури і т.д.); узагальнення тексту (складання плану, графічного зображення структури тексту, виписки з тексту і т.д.); постійної роботи з двомовним або тлумачним словником; організацію науково-дослідної роботи студентів; використання комп'ютерної техніки та Інтернету та ін.

Під час самостійної роботи закріплюються та систематизуються навички студентів з :

- обробки тексту, що передбачає повторну роботу над навчальним матеріалом підручника, першоджерела, додаткової літератури;
- підготовки плану усного і письмового повідомлення;
- складання таблиць для систематизації навчального матеріалу;
- підготовки відповідей на контрольні питання;
- заповнення робочого зошита;
- аналітичної обробки тексту;
- тестування та ін.

Самостійне виконання всіх завдань допомагає формувати вміння студентів задля:

- рішення ситуаційних завдань і вправ за зразком;
- рішення професійних кейсів і варіативних завдань;
- підготовки до контрольних робіт;
- підготовки до тестування.

Контроль результатів самостійної роботи студентів здійснюється в межах часу, відведеного на обов'язкові навчальні заняття і позааудиторну самостійну роботу студентів з дисципліни, може проходити в письмовій, усній або змішаній формі.

У ЗДМУ створено різноманітні умови для зародження самостійної думки, пізнавальної активності студента, пов'язаної з самостійною роботою. Згідно пункту 7.7. «Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у Запорізькому державному медичному університеті» для самостійної роботи студентів запроваджено електронні ресурси: АСУ, RАTOS, Moodle, онлайн курси на платформі EdX, що містять навчальні та методичні матеріали з усіх дисциплін. Забезпеченість навчально-методичними матеріалами електронних ресурсів для кожної навчальної дисципліни відповідає встановленим нормативам [6, п.7.7].

На кафедрі іноземних мов викладаються наступні дисципліни: «Латинська мова та медична термінологія», «Латинська мова та фармацевтична термінологія», «Іноземна мова» та «Іноземна мова за професійним спрямуванням». Обсяг самостійної роботи визначається робочою програмою дисципліни, але становить не менше половини бюджету часу студента за весь період навчання.

Форми та методи самостійної роботи як виду навчальної діяльності спрямовані на формування пізнавальних здібностей студентів, їх спрямованість на безперервну самоосвіту й тісно пов'язані між собою. Форми навчання відображають організаційну складову освітнього процесу.

Форми самостійної роботи розподіляються на індивідуальні, групові та масові. *Індивідуальна* самостійна робота студентів на кафедрі іноземних мов ЗДМУ передбачає підготовку реферативного повідомлення або доповіді з подальшим виступом на засіданні мовного клубу «Lingua», підготовку науково-дослідницької роботи з презентацією для участі в конференції молодих вчених; участь в олімпіадах тощо.

Групова СРС передбачає проєктне навчання, навчання у співпраці, групові консультації, факультативні заняття тощо. *Масова СРС* спрямована на проєктне та програмоване навчання.

Форми самостійної роботи студента можуть відрізнятись в залежності від мети, характеру, дисципліни, обсягу годин, визначених навчальним планом: підготовка до практичних і лабораторних занять; вивчення навчальних посібників; вивчення автентичних історій хвороб, вивчення в рамках програми курсу тем, які не розглядаються на практичних заняттях; написання тематичних доповідей, анотування наукових статей; написання контрольних та лабораторних робіт [4, с. 29].

Зміст аудиторної та позааудиторної самостійної роботи студентів визначається відповідно до рекомендованих видів навчальних завдань, представлених в робочій програмі навчальної дисципліни. Протягом практичних занять в аудиторіях студент самостійно виконує контрольні і лабораторні роботи, лексико-граматичні, тестові завдання. На консультаціях,

в контактi з викладачем поза рамками аудиторних занять, студент працює над навчальними питаннями або ліквідує заборгованості.

Робочими програмами дисциплін, що викладаються на кафедрі іноземних мов передбачено два види самостійної роботи за місцем виконання: аудиторна - самостійна робота виконується на навчальних заняттях під безпосереднім керівництвом викладача і за його завданням та позааудиторна - самостійна робота виконується студентом за завданням викладача, але без його безпосередньої участі.

Самостійна робота може здійснюватися індивідуально або групами студентів в залежності від мети, обсягу, конкретної тематики самостійної роботи, рівня складності та рівня вмінь студентів.

В якості методичного забезпечення самостійної роботи студентів для кожної дисципліни на кафедрі іноземних мов створено електронний навчально-методичний комплекс з дисципліни (ЕНМКД), який являє собою сукупність навчально-методичних документів, що покликані забезпечити організаційну та змістову цілісність форм та засобів навчального процесу [1, с. 35].

Мета створення ЕНМКД – систематизація матеріалу навчальної дисципліни, покращення її методичного забезпечення, підвищення ефективності та якості занять, надання студентам методичної допомоги в засвоєнні навчального матеріалу, коректне планування та організація СРС і контролю знань студентів. ЕНМКД розробляється на основі кваліфікаційної характеристики, навчального плану, навчальної програми та робочої навчальної програми. Він має чітко регламентовану структуру, в якій кожен з компонентів функціонує в тісній зв'язці з усіма іншими. Це такі компоненти [5]:

Примірна програма дисципліни. Програма визначає роль і значення дисципліни, що викладається, у підготовці та майбутній професійній діяльності фахівця, характер навчально-пізнавальних проблем і завдань, що покликані сприяти його становленню; зміст навчання з обраної дисципліни; очікувані результати навчання та систему умінь, якими повинні оволодіти студенти, а також рівні їх сформованості. Навчальні програми розробляються згідно з вимогами відповідних освітньо-професійних програм підготовки фахівців та навчальних планів [5]. Основними складовими програми навчальної дисципліни є інформація про напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень, курс, семестр; характер дисципліни (нормативна чи вибіркова); кількість кредитів (годин) на її вивчення; кількість змістових модулів, аудиторних та позааудиторних годин; форми контролю. У навчальній програмі необхідно чітко сформулювати наступні аспекти: мету, завдання та предмет дисципліни відповідно до її змісту; структурно-логічне місце дисципліни у освітньому процесі підготовки фахівців, перелік знань та вмінь здобувача вищої освіти після вивчення цієї дисципліни. Опис кожної теми здійснюється у відповідності до переліку питань, що передбачені для проведення лекційних, семінарських, практичних (лабораторних) занять, самостійного вивчення курсу [2, с. 88].

Наступний важливий елемент ЕНМКД – **робоча програма**, яка розробляється на основі примірної і є нормативним документом вищого закладу освіти. Робоча програма розробляється для кожної навчальної

дисципліни відповідно до навчального плану. Згідно з «Положенням», у робочій програмі відображаються конкретний зміст навчальної дисципліни, тематичний план, послідовність та організаційно-методичні форми її вивчення, обсяг часу на різні види навчальної роботи за відповідними модулями, засоби і форми поточного і підсумкового контролю, пакет документів для його здійснення, перелік рекомендованої літератури [5]. Слід зазначити, що основними принципами побудови робочих програм дисциплін кафедри є наступні: відповідність змісту освіти сучасним досягненням філологічної науки; відповідність соціальним цілям підготовки фахівців; наступність у вивченні навчальних дисциплін; генералізація навчального матеріалу довкола провідних ідей і наукових теорій. Розробники програм намагаються розвантажити їх від другорядного матеріалу; забезпечити взаємозв'язок науки і практики; а також наступність між навчальними дисциплінами.

Календарно-тематичний план – розробляється викладачами відповідної дисципліни для кожної групи окремо та передбачає розподіл у часі окремих тем з урахуванням кількості годин, що визначаються програмою на кожну тему, кількості тижневих годин (визначених навчальним планом) і розкладу занять [6]. Тематичний план визначає послідовність тем, основних видів роботи на занятті.

Нормативний документ закладу вищої освіти, за допомогою якого здійснюється організація навчального процесу – **робочий навчальний план**, який містить у собі розподіл залікових кредитів в межах дисципліни, графік навчального процесу, а також план навчального процесу за семестрами, який визначає перелік та обсяг вивчення навчальної дисципліни, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, форми проведення поточного та підсумкового контролю.

План самостійної роботи студентів складається на основі робочої навчальної програми дисципліни. Він передбачає визначення в темах кожного кредиту кожної теми дисципліни питань, що виносяться на СРС, із посиланнями на основну та додаткову літературу; укладач має визначити мету та основні види індивідуальних завдань (рефератів, доповідей, презентацій тощо), тематику (перелік тем та завдань), а також вимоги до виконання й обсягу роботи із зазначенням кількості годин на СРС.

До навчально-методичного комплексу дисципліни обов'язково включено **план індивідуальної роботи студентів**. Індивідуальна робота з навчальних дисциплін **кафедри іноземних мов** має бути організована відповідно до інтересів та здібностей кожного студента таким чином, щоби з'являлася внутрішня мотивація до навчання, самоконтролю, оволодіння новими знаннями, уміннями й навичками. Під час індивідуальної роботи студенти вчаться застосовувати набуті знання у практичній діяльності, виявляючи активність, самостійність та ініціативність.

План індивідуальної роботи студентів всіх спеціальностей передбачає:

- підготовку студентів до практичних занять (аудиторних та дистанційних);
- виконання домашніх завдань і лабораторних робіт;
- самостійне засвоєння додаткового матеріалу;

- підготовку до всіх видів контролю;
- роботу в бібліотеках, читальних залах, самостійну роботу в комп'ютерних класах, самопідготовку.

Підґрунтям ефективності навчального процесу є сучасне навчально-методичне забезпечення, яке обов'язково передбачає наявність **методичних розробок викладачів кафедри**, які з власного досвіду розкривають теоретичні та практичні особливості дисципліни.

Ключовими серед навчально-методичних розробок, призначених для організації самостійної роботи студентів є «Методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни» та «Методичні рекомендації до індивідуальних занять». Наявність зазначених розробок забезпечує потреби студентів в саморозвитку, надає допомогу в оволодінні інноваційними технологіями навчання, сприяє диференційованому та особистісному підходу до вивчення предмету.

Традиційно «Методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни» містять завдання, інструкції та пояснення до самостійної роботи студента, є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом і виконується в позааудиторний час. Зміст самостійної роботи здобувача вищої освіти визначається робочою програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями викладача.

На етапі реформування системи вищої медичної освіти, значна увага приділяється індивідуальній роботі студентів, що проводиться з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей. На кафедрі іноземних мов ЗДМУ індивідуальні навчальні заняття організовуються за окремим графіком та можуть охоплювати частину або повний обсяг занять з однієї або декількох навчальних дисциплін. Індивідуальні навчально-дослідні завдання передбачають підготовку проектів, есе, звітів, складання порівняльних таблиць, схем тощо. Види індивідуальних навчальних занять, їх обсяг, форми та методи проведення, форми та методи поточного і підсумкового контролю визначаються робочою програмою навчальної дисципліни.

Для реалізації індивідуальної роботи студентів, створення передумов, що дозволяють самостійно обирати обсяг та послідовність виконання завдань, актуальним є створення розробок, які забезпечують студента практичними матеріалами для організації зазначеної роботи, а саме «Методичних рекомендацій до індивідуальних занять».

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення дисципліни проводиться у терміни, визначені календарним планом. Мета поточного контролю - перевірити ступінь і якість засвоєння матеріалу, що вивчається, визначити необхідність введення змін у зміст і методи навчання. В процесі поточного контролю оцінюється: повнота виконання завдань, рівень засвоєння навчальних матеріалів та окремих розділів дисципліни, робота з додатковою літературою, вміння й навички індивідуальних і групових презентацій, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін. Форма поточного контролю - усна або письмова [6].

За видами поточний контроль можна розподілити на індивідуальне або групове опитування; проведення контрольної роботи або тестування.

Види та обсяг самостійної роботи, а також поточний контроль з кожної дисципліни визначає викладач. Матеріали поточного контролю всіх дисциплін кафедри іноземних мов розробляються викладачами та затверджуються на початку навчального року цикловою методичною комісією з гуманітарних дисциплін. Вимоги до складання поточного контролю викладено на інформаційних ресурсах кафедри.

Підсумковий контроль – це рубіжний контроль знань з дисципліни. Він може проводитися у вигляді заліків або диференційованих заліків. Матеріали до проведення підсумкового контролю з кожної дисципліни кафедри розглядаються на засіданні кафедри, а потім затверджуються на засіданні Центральної циклової комісії з гуманітарних дисциплін [6].

Методичні рекомендації до проведення практичних занять для студентів вищих медичних закладів освіти з дисциплін кафедри іноземних мов розробляються на основі робочих навчальних програм з навчальних дисциплін, що викладаються на кафедрі згідно з Положенням «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» [6].

Практичне заняття – це вид навчального заняття, на якому викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань. Основна дидактична мета практичного заняття - розширення, поглиблення й деталізація наукових знань, отриманих здобувачами вищої освіти на лекціях та в процесі самостійної роботи і спрямованих на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, прищеплення певних умінь і навичок, розвиток наукового мислення та усного мовлення студентів. Перелік тем і зміст практичних занять визначаються робочою навчальною програмою дисципліни. Дуже важливо, щоб в методичних рекомендаціях студенти побачили зв'язок вивчення дисципліни з подальшою професійною діяльністю.

Важливою складовою навчально-методичного комплексу є список рекомендованої літератури. Це розділ, який містить систематизований список навчальної літератури, бібліографічних описів, статей із наукових та фахових видань. Таким чином, створюється інформаційне середовище для студента. До бібліографічного покажчика мають увійти навчальні, наукові, науково-популярні, виробничо-практичні та довідкові видання, які розкривають різноманітні аспекти тем навчальної дисципліни.

В якості висновку хотілося б зазначити, що зважаючи на брак часу на практичних заняттях СРС все більше стає важливою складовою підготовки майбутніх фахівців та вимагає активної та систематичної роботи. На аудиторних заняттях викладач повинен продемонструвати приклади навчальних матеріалів для подальшого їх самостійного опрацювання, пояснити студентам особливості роботи з такими завданнями та окреслити специфіку індивідуальної роботи. Самостійна робота студентів з дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова за професійним спрямуванням» має бути спрямована на розвиток перш за все комунікативної компетентності студентів, а саме майбутні лікарі повинні навчитися застосовувати набуті знання з мови в спілкуванні з іншими учасниками комунікативного процесу (колеги, пацієнти, родичі пацієнтів т.ін.), навчитися працювати в групі. Але це

завдання стає неможливим без відповідних знань, умінь та навичок з фонетики, які забезпечують артикуляційне та інтонаційне оформлення висловлювань та здатності студента розуміти мовлення інших. Не менш важливе значення мають лексичні та граматичні компетентності. Як ми вже говорили, скерована самостійна робота формує словниковий запас та здатність студента до коректного лексичного оформлення своїх висловлювань. Паралельно з вивченням фонетичних та лексичних азів іноземної мови, постає питання про граматичну компетентність, яка передбачає формування здатності студента до коректного граматичного оформлення своїх усних і писемних висловлювань. Вправи для формування граматичної компетентності базуються на взаємодії відповідних навичок і знань з англійської граматики.

Отже, вважаємо, що імплементація та систематизація самостійної роботи студентів з дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова за професійним спрямуванням» є найдієвішим засобом формування фонетичних, лексичних та граматичних компетентностей, та наразі має бути пріоритетним вектором навчання на непрофільних кафедрах медичних ЗВО.

Список використаної літератури

1. Величко С. П., Слободяник О. В. Самостійна робота студентів як важливий чинник підготовки високопрофесійного фахівця з вищою освітою. Самостійна робота студентів та її інформаційно–методичне забезпечення: проблеми, досвід, методика. *Методичний вісник*. К. 2009. № 2. С. 34–42.

2. Драч І.І. Самостійна робота студентів вищих навчальних закладів як важливий елемент сучасної підготовки фахівців. *Нові технології навчання*. 2004. № 37. С. 86–90.

3. Жилияєв І. Б., Чижевський Б. Г. Словник – довідник основних понять та визначень українського освітнього законодавства / Ігор Борисович Жилияєв, Борис Григорович Чижевський. – К.: Нора-Друк, 2011. – 112 с.

4. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англійською комунікативною компетенцією: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2012. 44 с.

5. Положення про робочу програму навчальної дисципліни. URL: http://nmv.zsmu.edu.ua/upload/doc_nmv/robochi_programmi/pologennja_gr.pdf.

6. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у Запорізькому державному медичному університеті. URL: http://nmv.zsmu.edu.ua/upload/doc_nmv/sistema_zvo/pologennja_pro_smjo_zdmu_3.pdf